

Правові засади міжнародного

співробітництва у кримінальній процесуальній та оперативно-розшуковій діяльності в сучасних умовах

О. М. Обушенко

кандидат юридичних наук, доцент юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Статтю присвячено аналізу поняття та сутності міжнародного співробітництва у кримінальній процесуальній та оперативно-розшуковій діяльності в сучасних умовах, визначенню цих положень у національному законодавстві. Охарактеризовано Модельний закон про оперативно-розшукову діяльність держав – учасниць СНД стосовно міжнародного співробітництва.
Ключові слова: міжнародне співробітництво, кримінальна процесуальна діяльність, оперативно-розшукова діяльність, міжнародні правоохоронні органи.

Предлагается анализ понятия и сущности международного сотрудничества в уголовной процессуальной и оперативно-розыскной деятельности в современных условиях. Охарактеризован Модельный закон об оперативно-розыскной деятельности стран – участниц СНГ в отношении международного сотрудничества.

Ключевые слова: международное сотрудничество, уголовная процессуальная деятельность, оперативно-ро-

зискная деятельность, международные правоохранительные органы.

This article deals with analysis of concept and nature of international cooperation in up-to-date criminal procedural and operational-search activities, and definition of these provisions in national legislation. There is the description of the Model Law on operational-search activity of CIS-countries concerning international cooperation.

Keywords: *international cooperation, criminal procedural activity, operational-search activity, international law enforcement agencies.*

Проблеми боротьби зі злочинністю нині набувають глобального характеру, особливо в умовах, коли Україна проводить антитерористичну операцію на сході країни, де, крім іноземних військових формувань, дислоковані й організовані транснаціональні злочинні угруповання. Про це свідчать щоденні звіти штабу антитерористичної операції та значна кількість публікацій науковців і практиків, які досліджують зазначену проблематику. На перший план сьогодення виходять такі види злочинів, як міжнародний тероризм, організована транснаціональна злочинність, торгівля людьми, незаконна міграція, наркобізнес, торгівля зброєю та ін., що становлять небезпеку не тільки для окремих держав, а й для всього людства, що потребує спільних зусиль і міжнародного співробітництва правоохоронних органів. Більше того, названа проблематика викликає занепокоєння Президента України Петра Порошенка як Головнокомандуючого Збройних Сил України [6].

Питання, пов'язані із визначенням проблем теоретико-правових та організаційних основ міжнародного співробітництва в оперативно-розшуковій діяльності, останнім часом перебувають під уважним контролем як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Різні аспекти цієї проблематики досліджували такі науковці та практики, як О. М. Бандурка, В. П. Бірюков, В. О. Боняк, В. С. Березняк, М. Г. Вербенський, С. В. Ващенко, О. Ф. Долженков, В. П. Захаров, І. М. Зубач, О. В. Захарченко, О. В. Злагода, О. В. Кириченко та ін. [8-17].

Метою цієї статті є дослідження питань, що пов'язані із теоретико-правовими та організаційними основами міжнародного співробітництва у кримінальній процесуальній та оперативно-розшуковій діяльності в сучасних умовах, визначення проблемних моментів та надання рекомендацій щодо їх подолання.

У нинішній складній політичній, економічній, криміногенній обстановці питання щодо проведення широкого скоординованого наступу на злочинність, викорінення корупції та належного забезпечення конституційного ладу, прав і свобод людини, економічної безпеки держави заслуговує особливої уваги Президента, Верховної Ради й Кабінету Міністрів України, усіх центральних і місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ, засобів масової інформації, громадськості. Боротьба зі злочинністю й корупцією має проводитися лише в межах суворого дотримання Конституції України та чинного законодавства. Криміналітет має відчувати силу держави, силу закону, скоординованих дій і зусиль державних правоохоронних та судових органів в інтересах українського народу. Для до-

сягнення цієї мети доцільно розробити Державну комплексну цільову програму протидії злочинності й корупції в Україні на 2014-2020 рр., в якій серед основних питань розкрити такі: організаційно-правові заходи щодо протидії злочинності, особливо організованої; забезпечення територіальної цілісності, єдності країни та конституційного ладу; заходи щодо профілактики злочинності й правопорушень; заходи боротьби зі злочинністю у сфері економіки; заходи протидії організованій злочинності, зокрема з міжнародними зв'язками; заходи боротьби з незаконним обігом наркотиків, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів; протидія нелегальній міграції та торгівлі людьми; науково-методичне забезпечення протидії корупції і злочинності; міжнародне співробітництво з протидії злочинності та корупції [7].

Правову основу міжнародного співробітництва у кримінальній процесуальній та оперативно-розшуковій діяльності складають: міжнародні, міждержавні договори (двосторонні і багатосторонні): пакти, конвенції, договори, угоди; міжурядові угоди з окремих питань, які стосуються взаємодії в боротьбі зі злочинністю; міжвідомчі договори (угоди); національне законодавство з питань надання міжнародної правової допомоги; неписані норми (звичаї) міжнародного права (міжнародна ввічливість, взаємність та ін.) [10, с. 77].

У Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) питання регулювання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження унормовані розд. IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження», який включає в себе 5 глав (гл. 42 «Загальні засади міжнародного співробітництва»,

гл. 43 «Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій», гл. 44 «Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)», гл. 45 «Кримінальне провадження у порядку перейняття», гл. 46 «Визначення та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб»). Отже, отримала свою кодифікацію складна та недосконала сфера кримінальної процесуальної діяльності, яка функціонує на межі декількох галузей права, а саме кримінального, кримінального процесуального та міжнародного [1].

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків (ст. 542 КПК України) [13, с. 724].

До суб'єктів міжнародного співробітництва під час кримінального провадження законодавець відніс уповноважений (центральний) орган, яким є орган, уповноважений від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги (п. 6 ст. 541 КПК України). Документи, які направляються у зв'язку із запитом про міжнародне співробітництво, якщо їх складено, засвідчено у відповідній формі офіційною особою компетентного органу запитуючої сторони або запитуваної сторони і скріплено гербовою печаткою

компетентного органу, приймаються на території України без додаткового засвідчення (легалізації) у разі, якщо це передбачено міжнародним договором України. У разі відсутності такого положення у міжнародному договорі України дійсність офіційного документа має бути підтверджена шляхом його додаткового засвідчення (легалізації). Фахівці пропонують два види підтвердження дійсності документів: 1) легалізація, яка здійснюється консульськими установами в державі, в якій видано документ, та яка ґрунтується на положеннях Віденської конвенції «Про консульські зносини» (1963 р.); 2) проствавлення апостиля, що є спрощеною процедурою легалізації документів, яка прийнята між країнами – учасницями Гаазької конвенції [13, с. 728-730].

Розглядаючи міжнародно-правове співробітництво у кримінальних справах, необхідно звернути особливу увагу на положення ст. 336 КПК України стосовно застосування відеоконференцій при проведенні слідчих дій у рамках надання правової допомоги у кримінальних справах. Це положення є новим у законодавстві та покликане значно полегшити і спростити процедуру надання такої допомоги. Відеоконференція (англ. videoconference, videoteleconference) – телекомунікаційна технологія, що забезпечує одночасну двосторонню передачу, обробку, перетворення та репрезентацію інтерактивної інформації на відстані в режимі реального часу за допомогою апаратно-програмних засобів обчислювальної техніки. Завдяки цьому нововведенню, судові провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у т. ч. яке знаходиться поза межами приміщення суду (дистанційне судові провадження), у разі:

1) неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; 2) необхідності забезпечення безпеки осіб; 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження; 5) наявності інших підстав, визначених судом достатніми [8].

Стаття 5-1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає міжнародне співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності [2]. Співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності між міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами, до складу яких входять оперативні підрозділи, визначені у ст. 5 цього Закону, та правоохоронними і спеціальними службами інших держав, які мають у своєму складі відповідні підрозділи, а також з міжнародними правоохоронними організаціями здійснюється відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних правоохоронних організацій, членом яких є Україна.

Міжнародне співробітництво України з питань протидії та боротьби з організованою злочинністю має включати:

- продовження процесу адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу з питань протидії проявам організованої злочинності;
- удосконалення взаємодії правоохоронних органів України з питань боротьби з організованою злочинністю з правоохоронними органами іноземних держав на підставі відповідних міжнародних договорів;

- продовження практики укладання міжнародних договорів України з питань боротьби та протидії організованої злочинності;
- розширення практики укладання міжнародних договорів про співробітництво у боротьбі зі злочинністю, зокрема організованою, між правоохоронними органами України та відповідними органами іноземних держав;
- налагодження постійного обміну досвідом спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю України з правоохоронними органами іноземних держав, стажування та навчання за кордоном відповідних фахівців [3; 10].

Щодо міжнародного співробітництва в оперативно-розшуковій діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю необхідно згадати прийнятий на десятому пленарному засіданні міжпарламентської асамблеї держав – учасниць СНД в 1997 р. рекомендаційний документ – Модельний закон про оперативно-розшукову діяльність держав – учасниць СНД [4].

Не виключено, що згодом цей документ може певною мірою вплинути на уніфікацію внутрішньодержавного законодавства країн СНД. У статті 11 цього Закону про використання результатів оперативно-розшукової діяльності зазначається:

- органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, відповідно до міжнародних угод та з урахуванням норм національного законодавства надають результати оперативно-розшукової діяльності державам – учасницям СНД на безкоштовній основі;
- оперативно-розшукові заходи, яких почато на території однієї держави та які тривають на території іншої держави, що належить до співдруж-

ності, визнаються правомірними, якщо їх проведено з урахуванням норм національного законодавства. Результати цієї діяльності використовують з урахуванням норм національного законодавства.

У науковій літературі виділяють різні види правового регулювання діяльності правоохоронних органів у боротьбі з міжнародною злочинністю. Найпоширенішими є запропоновані О. М. Бандуркою: договірно-правовий (або конвенційний) механізм шляхом укладання спеціальних угод та інституційний механізм у рамках міжнародних організацій. Причому другий вид є якісно новим і більш ефективним у співробітництві держав, важливим доповненням до системи договірних зв'язків. Діяльність міжнародних правоохоронних органів і організацій є необхідною реакцією на потребу держав у постійних формах узгодження та координації спільних зусиль у визначених галузі й межах. Зазначається, що між двома названими видами співробітництва існують постійна взаємодія та взаємозв'язок. По-перше, міжнародні органи й організації створюються на основі відповідних міждержавних договорів, а, по-друге, у рамках міжурядових організацій розробляються та ухвалюються нові і змінюються або доповнюються чинні угоди, а в ряді випадків створюються органи з контролю над їх виконанням [10, с. 72; 12, с. 96-97].

Також виділяють такі основні форми співробітництва держав в оперативно-розшуковій діяльності [10, с. 72-73; 12, с. 13]:

- обмін оперативно-розшуковою, правовою та іншою інформацією;
- профілактика, розкриття та розслідування злочинів, стосовно яких укладені спеціальні угоди між державами;

- розшук і затримання злочинців на підставі договірних відносин або разових звернень однієї держави до іншої;
- видача злочинців іншій державі або міжнародному органу для кримінального переслідування;
- передача осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання у державі, громадянами якої вони є, або країни, де вони постійно проживають;
- передача органам іншої держави нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками;
- захист прав і свобод громадян однієї держави при здійсненні правосуддя в іншій країні;
- спільне вивчення причин та інших проблем злочинності, а також обмін досвідом роботи поліцейських і інших органів;
- підготовка кадрів, надання експертних послуг, постачання спеціальних науково-технічних засобів та надання матеріально-технічної допомоги іншим державам.

На думку В. О. Боняк, основними векторами співпраці органів внутрішніх справ України з правоохоронними інституціями ЄС на сучасному етапі є: боротьба з незаконною міграцією осіб; боротьба з організованою злочинністю і тероризмом; боротьба з незаконним обігом наркотиків; протидія торгівлі людьми; боротьба з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму; запобігання та протидія корупції [11, с. 37].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про Національне центральне бюро Інтерполу» від 25 березня 1993 р. № 220 взаємодія правоохоронних органів України з компе-

тентними органами зарубіжних держав щодо рішення питань боротьби зі злочинами, що мають транснаціональний характер, здійснюється через Національне центральне бюро Інтерполу. Міністерство внутрішніх справ України виступає як Національне центральне бюро Інтерполу. Слід зауважити, що ефективність виконання завдань-функцій Укрбюро Інтерполу значною мірою залежить від інформаційної підтримки – інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності всіх правоохоронних органів України та інших держав, а отже, від державної інформаційної політики, що проводиться як в усьому світі, так і в Україні [5; 10, с. 86].

Залишається невирішеною проблемою процес розробки системи «транскордонних оперативно-розшукових заходів» у боротьбі з міжнародною злочинністю, правової бази їх проведення, механізму дій щодо одержання й використання оперативної інформації, розвитку нових складних транскордонних оперативно-розшукових заходів, таких, як легендовані підприємства, установи і організації, що підвищуватимуть ефективність міжнародної боротьби зі злочинністю [11, с. 19].

Важливим кроком у сфері боротьби з організованою злочинністю міжнародного характеру стало створення Європолу (Європейське управління поліції). До основних позитивних рис співробітництва з Європолом відносять: міжвідомче співробітництво: поліція, прикордонна служба, митна служба, жандармерія (з безпосереднім доступом до національних баз даних); багатомовна платформа співробітництва – Бюро офіцерів зв'язку; безпечна, швидка, вигідна система обміну інформацією; вивчення ситуації щодо злочинності в Європі; надан-

ня допомоги в проведенні заходів і розслідувань – аналіз, експертизи, спільні оперативно-слідчі групи (ІІТ); проекти навчання і спеціалізовані тренінги; обмін знаннями Portal EuroOPS, Knowledge Center [11, с. 21].

На сьогодні в Україні міжвідомче співробітництво щодо обміну інформацією між правоохоронними органами існує на низькому рівні. Держави ЄС мають систему різноманітних форм взаємодії у правоохоронній сфері, але, на жаль, в Україні відсутній реальний напрацьований механізм реалізації більшості таких форм, що призводить до бездіяльності в цьому напрямі [11, с. 21].

У 2002 році в Брюсселі підписано установчий акт про створення нового органу ЄС (Євроюст), призначенням якого є надання допомоги зусиллям держав-членів з розслідування найнебезпечніших злочинів і координування їх практичної діяльності у цій сфері. Євроюст наділено правами юридичної особи [11, с. 22].

Щодо подальшого співробітництва України та Євроюсту, то дослідниками визначається певний прогрес. У 2010 році у Брюсселі відбулося чергове засідання міністрів юстиції та внутрішніх справ у форматі Україна – Трійка ЄС. На засіданні обговорювались питання розвитку співробітництва з Європолем та Євроюстом, а також плани України щодо ратифікації Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних і Додаткового протоколу до неї про органи нагляду та транскордонні потоки даних. Прийняття відповідного українського законодавства в цій сфері є необхідною умовою для продовження переговорного процесу й укладання між Україною та ЄС угод про співробітництво з Євроюстом

і оперативне співробітництво з Європолем [11, с. 26].

Серед заокеанських країн однією з найбільш цікавих для співпраці в галузі протидії злочинності є США. Серед усього розмаїття федеральних міністерств, які здійснюють правоохоронні повноваження (понад 10), провідним за обсягом та значущістю таких повноважень є Міністерство юстиції, у складі якого діють: 1) Федеральне бюро розслідувань; 2) Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків; 3) Бюро з контролю за обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів, вогнепальної зброї і вибухових речовин. Власне назви цих органів та обсяг їх компетенції (боротьба з тероризмом, організованою злочинністю, корупцією) передбачають наявність у їхніх структурах підрозділів з відповідною нормативною базою, що займаються питаннями міжнародної співпраці у протидії злочинності. З наведених правоохоронних структур США, задіяних у міжнародному співробітництві, необхідно звернути увагу на окремий федеральний орган – Міністерство внутрішньої безпеки (Department of homeland security), створене у 2004 р. з метою активації боротьби з тероризмом, що фактично виконує функції органу цивільної оборони та надзвичайних ситуацій. У його структурі створено міжнародний відділ. Міністерством внутрішньої безпеки укладено двосторонні угоди з провідними країнами світу у сфері науково-технічного співробітництва з питань цивільної оборони, угоди з Канадою щодо прикордонного співробітництва і угоди з питань авіаційної безпеки з країнами та регіонами різних континентів. Серед федеральних правоохоронних відомств США найбільший обсяг і фактичний результат міжнародного

співробітництва має Федеральне бюро розслідувань [11, с. 191-194].

Підтримуючи думку М. А. Погорецького, зазначимо: використовуючи передовий зарубіжний досвід, слід враховувати, що норми використання матеріалів ОРД у кримінальному процесі зарубіжних країн сформульовані в інших типах кримінального процесу, кожен з яких удосконалювався протягом тривалого часу. Всі ці положення мають свої недоліки, які піддаються критиці у зарубіжній літературі, тому зарубіжний досвід на сучасному етапі для України має бути орієнтиром для вдосконалення вітчизняного законодавства у досліджуваній сфері. Усі пропозиції та зміни повинні узгоджуватись з відповідними правовими інститутами вітчизняного законодавства, в іншому випадку замість покращення ефективності заходів боротьби зі злочинністю та забезпечення прав людини можемо отримати дисбаланс між теорією і практичною діяльністю правоохоронних органів [17, с. 148].

На жаль, у межах наукової статті неможливо викласти повний спектр узагальненого позитивного досвіду, наведеного в роботах учених, що досліджували зазначені питання. Тому ті аспекти, які не ввійшли до положень цієї статті, будуть враховані у подальших роботах.

Вступ до ЄС визначається стратегічною метою зовнішньої політики України, спрямованої на зміцнення спроможності забезпечити імплементацію європейських міжнародних договорів у сфері протидії злочинності. Необхідно підкреслити, що більшість авторів, які досліджували й досліджують зазначену проблематику, вважають боротьбу з транснаціональною злочинністю одним із пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва держав, ви-

кликаним необхідністю взаємодії різних держав у цій важливій справі. Міжнародне співробітництво у кримінальній процесуальній та оперативно-розшуковій діяльності повинно здійснюватися при дотриманні державного суверенітету, національного законодавства, невтручання у внутрішні справи держав, інших основних принципів міжнародного права. Основні напрями й форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю визначаються змістом та особливостями кожного окремого тяжкого злочину як явища конкретного суспільства. Також міжнародне співробітництво держав у цій сфері тісно пов'язане з певним історичним рівнем розвитку співробітництва загалом і безпосередньо в політичній, соціально-економічній, культурній, гуманітарній, правовій, військовій та інших сферах. Міжнародне співробітництво держав знаходиться у постійному русі самовдосконалення й тому може природно змінюватися, поповнюватися новими формами. Так, можуть бути передбачені створення національних програм боротьби зі злочинністю та корупцією, визначені пріоритетні напрями за виконанням конкретних програм.

До спеціальних аспектів міжнародного співробітництва відносять невідворотність відповідальності за вчинені міжнародні кримінальні злочини; гуманізм щодо потерпілих, підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого; забезпечення державою прав своїх громадян за кордоном; спрямованість кримінальної процесуальної та оперативно-розшукової діяльності при міжнародному співробітництві тільки на кримінальні злочини і осіб, що їх вчинили; невтручання в політичну, релігійну чи громадську діяльність інших держав.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // *Голос України*. – 2012. – № 90-91.
2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
4. Об оперативно-розыскной деятельности : модельный закон : принят на X-м пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств – участников СНГ (пост. № 10-12 от 6 декабря 1997 г.) // *Информационный бюллетень Межпарламентской Ассамблеи государств – участников СНГ*. – М., 1998. – № 16. – С. 222-240.
5. Про Національне центральне бюро Інтерполу : Постанова КМУ від 25 березня 1993 р. № 220.
6. Промова Президента України під час церемонії інавгурації. Повний текст [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua>
7. *Дурдинець В.* Подолання корупції та злочинності – ключ до розбудови України як демократичної, правової держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua>
8. *Гармаш К. Г.* Міжнародно-правова допомога у кримінальних справах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://justicekyiv.gov.ua>
9. *Шорстка Т.* Механізми міжнародного співробітництва у розслідуванні злочинів та забезпечення притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua>
10. *Панасюк С. А.* Науково-практичний коментар Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» / С. А. Панасюк, В. А. Ніколайчук, Б. В. Стрілець, І. О. Попов ; за заг. ред. В. Я. Мацюка. – К., 2011.
11. Міжнародне співробітництво органів внутрішніх справ з правоохоронними органами зарубіжних країн : проблеми теорії і практики : мат. круглого столу (Дніпропетровськ, 23 верес. 2010 р.). – Дніпропетровськ, 2010.
12. *Бандурка О. М.* Оперативно-розшукова діяльність. Ч. I : підруч. – Х., 2002.
13. Кримінальний процес : підруч. / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки. – Х., 2013.
14. *Мінка П. Я.* Оперативно-розшукова діяльність : навч. посіб. / П. Я. Мінка, Т. П. Мінка, А. В. Хрідочкін, М. Г. Богуславський. – Дніпропетровськ, 2011.
15. *Савченко А. В.* Міжнародний досвід використання агентури правоохоронними органами держав Європи та США : навч. посіб. / А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва. – К., 2005.
16. Теория оперативно-розыскной деятельности : учеб. / Под ред. К. К. Горяинова, Г. К. Сенилова. – М., 2009.
17. *Погорецький М. А.* Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : моногр. / М. А. Погорецький. – Х., 2007.